

BOSHLANG‘ICH TA‘LIM TALABALARI IJODIY FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA SUN‘IY INTELLEKT IMKONIYATLARI

Ergasheva Odina Raximjon qizi

Namangan davlat pedagogika instituti

Ta‘lim va tarbiya nazariyasi va metodikasi (Boshlang‘ich ta‘lim)

yo‘nalishi M.TTB-AU-25 guruh magistranti

Ergashevaodina966@gmail.com

+998 93 126 76 80

DOI: <https://doi.org/10.5281/zenodo.23347855>

Annotatsiya. Ushbu maqolada sun‘iy intellektning ta‘lim samaradorligiga ta‘siri va boshlang‘ich ta‘lim talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishdagi imkoniyatlari tahlil qilinadi. Muallif sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanishning nazariy-metodologik, amaliy-metodik, pedagogik va monitoring bosqichlaridan iborat tizimini taklif etadi. Maqola natijalari bo‘lajak boshlang‘ich sinf o‘qituvchilarini tayyorlash jarayonida qo‘llanilishi mumkin.

Abstract. This article analyzes the impact of artificial intelligence on the effectiveness of education and its potential for developing the creative activity of students majoring in primary education. The author proposes a stage-by-stage system for using artificial intelligence tools, consisting of theoretical-methodological, practical-methodical, pedagogical, and monitoring stages. The findings can be applied in the training of future primary school teachers.

Аннотация. В статье анализируется влияние искусственного интеллекта на эффективность образования и его возможности в развитии творческой деятельности студентов направления «Начальное образование». Автор предлагает поэтапную систему использования инструментов искусственного интеллекта, включающую теоретико-методологический, практико-методический, педагогический и мониторинговый этапы. Результаты могут быть использованы при подготовке будущих учителей начальных классов.

Kalit so‘zlar: raqamli texnologiya, sun‘iy intellekt, kreativlik, ijodiy faoliyat, pedagogik texnologiyalar, raqamli kompetensiya.

Keywords: digital technology, artificial intelligence, creativity, creative activity, pedagogical technologies, digital competence.

Ключевые слова: цифровая технология, искусственный интеллект, креативность, творческая деятельность, педагогические технологии, цифровая компетенция.

KIRISH

Mustaqillikka erishilganidan buyon O‘zbekiston ta‘lim tizimida ko‘plab islohotlar amalga oshirilmoqda. Ta‘lim sifatini oshirish, uni zamon talablariga moslashtirish, o‘quvchi va talabalarning iste‘dodini ro‘yobga chiqarish hamda rag‘batlantirish masalalariga alohida e‘tibor qaratilmoqda. O‘zbekiston Respublikasining “Ta‘lim to‘g‘risida”gi Qonunida bilimlilik, qobiliyatlilik va iste‘dodni rag‘batlantirish ta‘lim sohasidagi asosiy prinsiplardan biri sifatida e‘tirof etilgan. Bu ijodiy faoliyatni qo‘llab-quvvatlashning yaqqol misolidir.[1]

Bu holat oliy ta‘lim muassasalarida, xususan boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishida tahsil olayotgan talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda.

Chunki o‘quvchilarning dunyoqarashini shakllantirish, ularni ijodiy fikrlashga o‘rgatish va ijodiy faoliyatga yo‘naltirish aynan boshlang‘ich ta‘lim davridan boshlanadi. O‘quvchilarga ijodiy yondashuv asosida bilim berish uchun esa pedagogning o‘zida ijodiy faoliyat va raqamli texnologiyalardan to‘g‘ri foydalanish ko‘nikmasi bo‘lishi kerak. Hozirgi globallashuv sharoitida ta‘lim jarayoniga zamonaviy axborot texnologiyalarining kirib kelishi talabalarning ijodiy faoliyatini rivojlantirish uchun yangi imkoniyatlar yaratmoqda. Shu bois talabalar ish faoliyatini boshlashdan oldin bu ko‘nikmalarni o‘zlarida shakllantirishlari maqsadga muvofiq.

Mamlakatimizda “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi doirasida raqamli texnologiyalarni joriy etish, aholining raqamli ko‘nikmalarini oshirish, jumladan, xotin-qizlarning kompyuter savodxonligini yuksaltirish ishlari bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda.[2] Bu jarayon bo‘lajak o‘qituvchilarning raqamli kompetensiyasini oshirishni ham taqozo etadi.

An‘anaviy ta‘lim shakllari talabalarning ijodiy salohiyatini to‘liq ochish uchun har doim ham yetarli imkon bermaydi. Shu sababli axborot texnologiyalari va sun‘iy intellekt dasturlaridan foydalanish ularning ijodiy faoliyatini rivojlantirishda yangi imkoniyatlar yaratmoqda. An‘anaviy ta‘lim, axborot texnologiyalari va sun‘iy intellekt nima? Ularning ijodiy faoliyatni rivojlantirishdagi o‘rni qanday farqlanadi? Avvalo, shu tushunchalarning mohiyatini ko‘rib chiqamiz.

An‘anaviy ta‘lim — pedagogik jarayonda o‘qituvchi faoliyati yetakchi bo‘lib, ta‘lim mazmuni oldindan belgilangan dastur doirasida, asosan ma‘ruza, tushuntirish va namuna asosida yetkaziladigan, o‘quvchilarning bilimlarni o‘zlashtirishi va qayta yetkazishiga yo‘naltirilgan ta‘lim tizimidir.

Axborot texnologiyalari — ta‘lim jarayonida axborotni qayta ishlash, taqdim etish va uzatish imkonini beruvchi, o‘quv materiallarini ko‘rgazmali, interfaol va qulay shaklda yetkazishga xizmat qiluvchi zamonaviy raqamli vositalar va usullar tizimidir.

Sun‘iy intellekt — inson aqliy faoliyatiga xos vazifalarni (matn yaratish, tasvirni tahlil qilish, savollarga javob berish, qaror qabul qilishda yordam berish kabi) bajara oladigan hisoblash tizimlari va dasturlar majmuasidir. An‘anaviy ta‘limda faol tomon asosan o‘qituvchi bo‘lsa, axborot texnologiyalari o‘quv materialini ko‘rgazmali va qulay yetkazishga xizmat qiladi. Sun‘iy intellekt esa talabaga yangi mazmun yaratish, g‘oyalarni sinab ko‘rish va shaxsiy fikr-mulohaza olishda hamkor bo‘ladi. Ijodiy faoliyatni rivojlantirish nuqtai nazaridan uning afzalligi ayni shundadir.

Sun‘iy intellekt vositalari yordamida talabalar mustaqil izlanish olib borishi, original g‘oyalar ishlab chiqishi, dars ishlanmalari va didaktik materiallar yaratishi, shuningdek, murakkab pedagogik vaziyatlarni modellashtirishi mumkin. M.Sh.Jumayeva (2025) bu yo‘nalishda pedagogik asoslarni o‘rganib, sun‘iy intellekt vositalarining bo‘lajak o‘qituvchilar ijodiy va tanqidiy fikrlashini rivojlantirishdagi salohiyatini ta‘kidlagan.[3]

So‘nggi yillarda xorijiy va mahalliy tadqiqotlarda sun‘iy intellektning oliy ta‘limdagi, xususan, pedagogika yo‘nalishlaridagi o‘rni faol o‘rganilmoqda.[4] Biroq boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda sun‘iy intellekt imkoniyatlaridan samarali foydalanish masalasi hali yetarli darajada tadqiq etilmagan.

Maqolaning maqsadi — boshlang‘ich ta‘lim talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda sun‘iy intellekt imkoniyatlaridan foydalanishning bosqichma-bosqich metodik tizimini asoslashdan iborat.

TAKLIF ETILAYOTGAN METODIK TIZIM

Yuqoridagi muammoni hal etish uchun quyidagi bosqichlarga asoslangan reja taklif etiladi.

1. Nazariy-metodologik asoslarni ishlab chiqish.

Boshlang‘ich ta‘lim talabarlari uchun maxsus ishlab chiqilgan “Sun‘iy intellekt vositalari yordamida ishlash metodikasi” modelini yaratish zarur. Ushbu model quyidagi komponentlardan iborat bo‘lishi lozim:

- ijodiy topshiriqlarni generatsiya qilish (ChatGPT, Gemini va boshqa yirik til modellari yordamida);
- vizual va multimedia mahsulotlar yaratish (Canva AI, Midjourney, DALL·E);
- talabalarining ijodiy ishlarini avtomatik tahlil qilish va individual fikr-mulohaza berish;
- refleksiv va metakognitiv faoliyatni qo‘llab-quvvatlash.

2. Amaliy-metodik tizimni joriy etish.

Oliy ta‘lim muassasalarining boshlang‘ich ta‘lim yo‘nalishi o‘quv rejasiga “Sun‘iy intellekt va ijodiy pedagogika” nomli maxsus kurs yoki modulini kiritish, shuningdek, mavjud fanlar (masalan, “Boshlang‘ich ta‘lim pedagogikasi”, “Ijodiy faoliyat asoslari”, “Raqamli pedagogika”) doirasida sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanish bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlar tashkil etish lozim. Har bir mashg‘ulotda talabalar real ijodiy mahsulot (dars ishlanmasi, didaktik material, interaktiv topshiriq, hikoya yoki rasm) yaratib, uni sun‘iy intellekt yordamida takomillashtirishlari kerak.

3. Pedagogik shart-sharoitlarni yaratish.

- talabalar va o‘qituvchilar uchun sun‘iy intellekt vositalaridan foydalanish bo‘yicha maxsus treninglar va seminarlar tashkil etish;
- etik me‘yorlar va akademik halollik talablarini ishlab chiqish (plagiat, mualliflik huquqi, ma‘lumotlar maxfiyligi);
- ijodiy faoliyat natijalarini baholashning yangi mezonlarini joriy etish (originallik, sun‘iy intellekt vositalaridan maqsadli foydalanish darajasi, refleksiv tahlil chuqurligi).

Shuni ham hisobga olish lozimki, sun‘iy intellektidan foydalanish xatarlarga ega: unga haddan tashqari tayanish, noto‘g‘ri yoki tekshirilmagan ma‘lumotlarning uzatilishi va plagiat ijodiy faoliyatni rivojlantirish o‘rniga susaytirishi mumkin. Shu bois talabalarda sun‘iy intellekt natijalariga tanqidiy yondashish ko‘nikmasini shakllantirish muhimdir.

4. Tekshiruv va monitoring.

Metodikani tajriba-sinov asosida sinab ko‘rish, natijalarni sifat jihatidan tahlil qilish va umumlashtirish.

XULOSA

Yuqorida keltirilgan tavsiyalar talabalarining ijodiy faoliyatini rivojlantirishda sun‘iy intellektidan maqsadli va samarali foydalanish imkoniyatlarini ochib beradi hamda bu jarayonning pedagogik jihatdan asoslangan tizimini yaratishga xizmat qiladi. Sun‘iy intellektni to‘g‘ri yo‘naltirish va pedagogik jarayonga ongli ravishda integratsiya qilish bo‘lajak

o‘qituvchilarning kasbiy tayyorgarligini oshirishga, o‘z navbatida, ta’lim sifatining yaxshilanishiga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR

1. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni. – Toshkent, 2020.
2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining “Raqamli O‘zbekiston – 2030” strategiyasi. – Toshkent, 2020.
3. Jumayeva M. Sh. Pedagogical Foundations for the Use of Artificial Intelligence Technologies in Developing Primary School Teachers’ Creative and Critical Thinking Competencies. – 2025.
4. UNESCO. AI competency frameworks for teachers and students. – Paris: UNESCO, 2024.